

Naša iskustva

Davorka Celmić

ZAVRŠNI ISPIT — JEDNA OD INOVACIJA REFORME ODGOJA I OBRAZOVANJA

Suvremena reforma unijela je mnoge inovacije u odgoj i obrazovanje koje nisu značile samo korjenite sistemske promjene već su utjecale i na primjenu u praksi. Takva je inovacija i završni ispit kako su ga doživjeli prvi kandidati usmjerenog odgoja i obrazovanja u usmjerenju komunikatora i suradnika u nastavi.

Nov način polaganja završnog ispita i nov pristup radu u vezi s polaganjem toga ispita bliži su po svojoj koncepciji završnom ispitu u bivšim stručnim školama, a mnogo se razlikuju od bivšeg ispita zrelosti na gimnaziji.

Taj je ispit zrelosti obuhvaćao pismenu radnju iz izbornog nastavnog područja, pismeni rad (klauzuru) iz hrvatskog ili srpskog jezika o određenoj književno-esejističkoj temi i usmenu obradu izbornog zadatka.

Osnovna je karakteristika toga završnog ispita bila koncentrirana na stjecanju znanja isključivo iz nastavnog programa, tj. kandidati su u pismenom i usmenom dijelu ispita morali pokazati stečeno znanje iz hrvatskog ili srpskog jezika s jugoslavenskom književnošću i iz izbornog područja. Takav pristup davao je kandidatima knjiško znanje iz pojedinih nastavnih područja pa nije postojala mogućnost njegove praktične primjene i povezivanja s radom.

Završni ispit u okviru reforme predstavlja u tom smislu značajnu inovaciju zbog toga što treba da pokaže da je znanje što ga je učenik stekao i teoretsko i primjenjivo. U tom smislu:

- a) završni ispit povezuje obrazovanje i rad u najširem značenju riječi, budući da kandidat prikuplja informacije i obrađuje zadatak završnog ispita i na osnovu praktičnog rada u OUR-u, primjenjujući prethodno stečeno teoretsko znanje;
- b) rad kandidata na stručnom zadatku prati se timski (u tim se uklapa mentor iz OUR-a, mentor iz organizacije odgoja i obrazovanja i voditelj praktičnog rada iz organizacije odgoja i obrazovanja);
  - kandidat se priprema za život i rad, jer je svaki zadatak završnog ispita tematski vezan za zanimanje, a rješenje mu je realno primjenjivo;
  - obrada zadatka može se ostvarivati i timski, uz uvjet da svaki kandidat obrađuje svoju dionicu, a svi članovi tima usklađuju svoje stavove oko izrade plana i pristupa te u određivanju ciljeva i zadataka s ostalim članovima tima;

— težište je rada na stručnom i praktičnom dijelu zadatka koji se u spomenutom usmjerenju sastojao od interdisciplinarno povezanog programa nastavnih područja: ekonomike i organizacije OUR-a, TIPSS-a, istraživanja tržišta i propagande, ekonomike, turističke geografije itd. i stranih jezika koji su u programu interdisciplinarno vezani za gornja područja, a uče se u funkciji zanimanja (dopisivanje i prevođenje, sastavljanje zapisnika, izvještaja, čitanje shema, dijagrama, grafikona itd.).

Ovakvo zacrtan završni ispit nužno je tražio i promjene u vrednovanju rada učenika, i to ne samo stručnog zadatka već i usmenog dijela ispita.

Zadatak ispitne komisije nije bio samo u tome da ocijeni znanje učenika već da vrednuje kompletan rad kandidata, tj. njegov rad u OUR-u, rad u vezi s pripremom zadatka, suradnju s mentorima u okviru konzultacija, pismenu obradu zadatka, opći dojam koji ostavlja zadatak (njegova prezentacija i urednost, dokumentacija, likovna strana itd.) i usmenu obradu, što znači cjelovit pristup i procjenu svih komponenata rada kandidata, a ne samo njegovo znanje.

Treba istaći da je upravo takav pristup završnom ispitu najveća inovacija u suvremenom obrazovanju, jer se tijekom čitavog usmjerenog obrazovanja čvrsto povezuju obrazovanje i rad. Naime, kandidat ne samo da uči kako će oblikovati rad i metodologiju istraživanja već i ovladava praktičnim znanjem, što ga stimulira da se sam udubi u sadržaj vlastitog obrazovanja.

Novina u pripremi završnog ispita u cjelini, osobito stručnog zadatka, bila je velik izazov za sve sudionike: kandidate, nastavnike — mentore (voditelje programa) i mentore iz OUR-a.

U toku priprema za završni ispit i dogovaranja o toku samog ispita stalno je iskrsavalo pitanje mjesta i uloge stranog jezika na završnom ispitu. Posebno se isticala uloga stranog jezika u završnom zadatku i na usmenom dijelu ispita.

Prema članu 6. Zakona o završnim ispitima, završni se ispit sastoji od pismenog dijela (stručni zadatak i pismena obrada teme koja je vezana za zanimanje) i usmenog dijela (koji obuhvaća obrazloženje pismenog stručnog zadatka).

Utvrđeno je da svaki stručni zadatak sadrži:

- poslovne dopise ili njihove prijevode, odnosno i jedno i drugo,
- dokumentaciju koja prati izvršenje poslova u vezi sa zadatkom na stranom jeziku.

Cilj je ugrađivanja ovih komponenti u stručni zadatak da se pokaže u kojoj je mjeri kandidat ovladao stranim jezikom u vezi s poslovima predviđenima u zanimanju.

Izrada stručnog zadatka razvijala se u nekoliko faza. Pošto utvrdi ciljeve, zadatke i metodologiju obrade, kandidat počinje prikupljati podatke, informacije i dokumentaciju u vezi s pretpripremanama za pismenu obradu.

U drugoj fazi počinje rad oko pismene obrade, a prati ga nastavnik — voditelj programa područja relevantnih za zanimanje. Tijekom konzultacija kandidat predlaže razrađen nacrt plana stručnog zadatka i utvrđuje pristup i faze rada, a voditelj-mentor predlaže eventualne izmjene odnosno dopune te ga upućuje na dodatnu literaturu.

Ponovno se ostvaruje suradnja odnosno timski rad između mentora OUR-a i kandidata, odnosno između mentora i voditelja programa stručnih područja, što pridonosi uspješnom izvršenju postavljenih ciljeva i zadataka.

Prvi se put na završnom ispitu učenici i nastavnici nalaze u ravnopravnoj ulozi, jer zajednički uče i ostvaruju zadatak, što stvara uvjete za nove odnose i ravnopravnu suradnju na razini nastavnik-učenik-radnik iz OUR-a.

Najkreativniji je dio stručnog zadatka svakako obrada prikupljene dokumentacije, jer ne samo da pokazuje koliko je kandidat u stručnoj temi ovladao tehnikom pisanja i pismenim izrazom već upućuje i na to da li je naučio logički izlagati svoje misli povezujući komponente stručnog zadatka u jednu cjelinu, koliko je i kako u sve to ugradio stečeno iskustvo.

U toku priprema za završni ispit kandidati su naučili:

- prikupljati informacije (tekstovne i netekstovne),
- odabirati najvažnije,
- komentirati ih (obrazložiti dijagrame, grafikone, slike itd.),
- prezentirati ih na način koji ne samo da ostavlja dojam ozbiljnog rada nego svojim vanjskim izgledom i odgovara namjeni.

Opis zadatka je pokazao da su kandidati ovladali stručnim pojmovima i terminologijom te da su ušli u problematiku svakog pojedinog zadatka.

Pismena obrada stručnog zadatka može se, prema mišljenju stručnjaka i OUR-a mjeriti sa seminarskim radovima studenata ne samo zbog složenosti zadatka i ozbiljnosti pristupa već i zbog kreativnih i inventivnih rješenja.

Mentori iz OUR-a obrazložili su to i u opisnoj ocjeni rada kandidata koji su:

- potpuno ispunili očekivanja;
- brzo se prilagodili poslovima i sredini;
- istakli se ozbiljnošću i urednošću;
- disciplinirano izvršavali zadatke;
- kreativno prilazili izvršavanju zadataka;
- pronalazili inventivna rješenja itd.

Usmeni dio ispita bio je timski i obuhvatio je voditelje programa iz ekonomike, TIPSS-a i stranog jezika.

U početku priprema za ispite razmišljalo se o načinu na koji treba strani jezik ugraditi u usmeni dio ispita.

Naime, iz obrade završnog zadatka vidi se da su kandidati u stručnom zadatku samo djelomično pokazali svoje snalaženje u stranom jeziku, i to u prilogu koji je bio u vezi sa zadatkom. Međutim, trebalo je ugraditi i govornu komponentu (jer su zanimanja programirana), tako da se polaznici osposobe i za pismenu i usmenu komunikaciju.

Stoga je i usmeni dio ispita na stranom jeziku koncipiran tako da se s kandidatom razgovara o pojedinim priložima u stručnom zadatku, kao i o problemima na koje je naišao u vezi s priložima na stranom jeziku.

U razgovoru s prvim apsolvencima završnih ispita saznali smo da su polaznici bili i sami iznenađeni prirodnom atmosferom koja je vladala na ispitu i neusiljenošću, te su potvrdili da tek "sada vide što znači nov pristup i suradnja", koja u toku obrazovanja još nije bila u toj mjeri došla do izražaja.

Na osnovi ankete polaznika usmjerenog obrazovanja koji su se pripremali za završni ispit dobili smo informaciju da je koncepcija završnog ispita u cjelini prihvaćena.

U obrazloženju učenici su dali ove komentare:

"Bilo je u početku teško, ali i interesantno ...

Svi smo mnogo naučili ...

Svi smo učili zajedno ...

Prvi put radili smo nešto što smo mogli i primijeniti ...

Radili smo nešto što će nam trebati u životu ..." itd.

Iz razgovora o završnom ispitu s mentorima iz OUR-a u Zagrebu saznali smo:

- da je ovakav pristup završnom ispitu zaista velika novina;
- da je to bila korisna škola za sve;
- da su svi nešto naučili;
- da su kandidati bili maksimalno motivirani i zainteresirani;
- da su zadaci primjenjivi i prihvatljivi itd.

Ujedno je izražena i želja da bi trebalo mnogo suradnje u toku čitavog obrazovanja.

Na osnovi uvida nastavnika — mentora u pripremu kandidata u izradi stručnih zadataka i usmenih ispita utvrđeni su problemi od kojih je sigurno najznačajniji onaj koji se odnosi na mjesto stranih jezika u usmenom dijelu ispita, dok pismeni dio potpuno zadovoljava.

Iako su kandidati u velikoj većini pokazali da su ovladali jezičnim izrazom i u okviru stručnih tema, ipak se smatra da bi u ovim usmjerenjima trebalo više prostora dati komuniciranju na stranom jeziku, pa je predloženo da se ubuduće u stručni zadatak ugradi i kratak opis toka poslova i uočena problematika samog zadatka na stranom jeziku, uz uvjet da se prikaz obrazloži i usmeno.

Najzad bismo mogli zaključiti da je završni ispit u cjelini kao inovacija "prošao na ispitu kod kandidata ovih usmjerenja", pa budu li se iskoristile sve informacije i vrijedna iskustva stečena u radu, možemo biti sigurni da će rezultati biti bolji nego u ovoj godini, iako bismo već i s rezultatima ovog prvog završnog ispita trebali biti zadovoljni.

Vesna Zelić

ZAVRŠNI ISPIT ZA OBRAZOVNI PROFIL PREVODIOCA U ŠKOLSKOJ GODINI 1978/79.

U obrazovnom centru za jezike u Zagrebu za zvanje prevodioca školovale su se u toku 1977/78. i 1978/79. školske godine tri grupe učenika (tri odjeljenja). Školovanje za ovaj obrazovni profil trajalo je četiri semestra. Učenici su za to vrijeme imali svakog tjedna pet sati nastave prvog i drugog stranog jezika te dva sata teorije prevodenja (što je u trećem i četvrtom semestru bilo reducirano na jedan sat) i praktičnih prevodilačkih vježbi.

U nastavi prvog stranog jezika obrađane su različite razine i registri jezika u govoru i pismu, a posebna je pažnja poklonjena razvijanju sposobnosti usmenog i pismenog komuniciranja. Tematika je obuhvatila razne aspekte života i rada u suvremenom svijetu. Učenici su također ponovili i proširili, a određenim strukturama i nadopunili gramatičko gradivo iz prethodnih godina školovanja.